

Історико-політичні проблеми сучасного світу.
2025. Т. 51. С. 200-209

Modern Historical and Political Issues.
2025. Vol. 51. pp. 200-209

УДК 351.746.1:328.185:005.584.1(477)

<https://doi.org/10.31861/mhpi2025.51.200-209>

Людмила Новоскольцева¹

Аналіз практик взаємодії держави та громадянського суспільства у сфері контролю за корупційними ризиками

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів запобігання корупції в умовах трансформації державного управління, децентралізації та зростання суспільного запиту на прозорість. Попри запровадження механізмів громадської участі, взаємодія між державою й громадянським суспільством залишається фрагментарною. Метою статті є виявлення ефективних форматів такої взаємодії з орієнтацією на підвищення результативності антикорупційної політики. Методологія ґрунтується на системній, інституційній та функціональній практиках. Проаналізовано інструменти участі, цифрові платформи, перешкоди й правові гарантії. Доведено, що поєднання технологічних рішень і правових засад сприяє прозорості. Надано рекомендації щодо посилення нормативної регламентації, розвитку громадянської спроможності та впровадження інтегрованих цифрових рішень. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою моделей ризикоорієнтованої участі та систем показників якості взаємодії.

Ключові слова: публічне управління, партисипативне врядування, антикорупційна політика, цифрові інструменти, громадська експертиза, прозорість, зворотний зв'язок.

Liudmyla Novoskoltseva¹

Analysis of State and Civil Society Cooperation Practices in Corruption Risk Oversight

The relevance of this study is determined by the need to improve mechanisms for preventing corruption in the context of the transformation of public administration and growing societal demand for transparency and accountability. Despite formal institutionalization, cooperation between state institutions and civil society in the field of anti-corruption control remains fragmented and uneven and is insufficiently explored within the framework of contemporary governance concepts.

The aim of this article is to conduct a comprehensive academic analysis of the forms and mechanisms of interaction between the state and civil society in controlling corruption risks, with the goal of identifying effective cooperation models that ensure transparency, accountability, and sustainability in anti-corruption policy. The methodological basis includes systems, institutional, comparative, and structural-functional approaches, which allow for the identification of relationships between legal, organizational, and digital factors affecting the efficiency of public-civic interaction.

The research has examined participatory governance theories, described tools of civic engagement in monitoring corruption risks, assessed the degree of their institutionalization, revealed key barriers to long-term cooperation, and analyzed the role of digital platforms in shaping transparent governance. It has been demonstrated that effective anti-corruption cooperation requires not only legal regulation but also technological support, guaranteed feedback mechanisms, and the development of civic capacity.

¹ Кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедри політології і міжнародних відносин, Навчально-науковий інститут соціальних і гуманітарних наук, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Лубни, Україна.

PhD in Political Science, Associate Professor, Head of the Department of Political Science and International Relations, Taras Shevchenko Luhansk National University, Lubny, Ukraine.

E-mail: lnovoskolceva@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-1082-7979>.

The scientific novelty lies in the integration of legal, institutional, and digital dimensions in the analysis of anti-corruption partnerships, allowing for the substantiation of directions for improving interaction under conditions of decentralization and digitalization. The conclusions provide practical recommendations for enhancing state policy in corruption risk control. Future research should focus on designing risk-oriented models of civic engagement, assessing the effectiveness of digital platforms, and developing quality indicators for sustainable state-civic partnerships.

Keywords: public administration, participatory governance, anti-corruption policy, digital tools, civic expertise, transparency, feedback mechanism.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування публічного управління контроль за корупційними ризиками є особливо важливим для зміцнення довіри до державних інституцій. Попри розширення повноважень антикорупційних органів, запровадження електронного врядування та нормативного забезпечення прозорості, результати боротьби з корупцією залишаються непослідовними. Це вказує на необхідність переосмислення практик управління ризиками з акцентом на партнерство з громадянським суспільством. Основною проблемою є відсутність сталих механізмів співпраці між державою та громадськістю, що обмежує інтеграцію громадського потенціалу в антикорупційну політику. Необхідність наукового обґрунтування ефективних моделей такої взаємодії зумовлена актуальністю цифрових інструментів, прозорістю, підзвітністю та необхідністю адаптації механізмів громадського контролю до умов децентралізації й післявоєнного відновлення державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць з проблематики взаємодії держави та громадянського суспільства у сфері контролю за корупційними ризиками окреслює чотири змістовні напрями сучасного осмислення антикорупційного партнерства.

Перший напрям охоплює дослідження інституційної ролі громадянського суспільства у підвищенні ефективності антикорупційних інституцій. Науковиця М. Уткіна наголошує на значенні незалежного моніторингу, експертизи й соціального тиску як форм громадського впливу², а І. Милосердна – на практиках системного контролю в межах інституціоналізованих демократій Центрально-Східної Європи³. Дослідник А. Мошнін підкреслює важливість соціального запиту на прозорість⁴, а В. Трепак вказує на участь громадських структур у розробленні нормативних актів і програм⁵.

Другий напрям зосереджено на коопераційних практиках між громадськими організаціями й органами влади. Умови ефективного партнерства, зокрема спільність цілей, прозорість комунікації та формалізовані механізми участі, визначає Н. Ломоносова⁶. Потребу в горизонтальній взаємодії для посилення підзвітності обґрунтовує Б. Гребенюк⁷, а А. Наумик і Н. Сидоренко виявляють виклики участі в протидії корупції на рівні місцевого самоврядування⁸.

² Уткіна, М. (2024), "Вплив громадянського суспільства на ефективність антикорупційних інституцій". *Академічні візії* 37. Доступно за: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1511> (Дата перегляду 15 березня 2025).

³ Милосердна, І. (2019), "Участь громадянського суспільства у протидії корупції: досвід країн Центрально-Східної Європи". *Політичне життя* 3: 37–43. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.3.6>.

⁴ Мошнін, А. (2022), "Корупція у сучасній Україні: стан та напрями протидії". *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління* 2(62): 106–110. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-16](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-16).

⁵ Трепак, В. (2020), "Інститути громадянського суспільства як суб'єкти протидії корупції в Україні". *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки* 31(70): 204–206.

⁶ Lomonosova, N. (2023), "Civil Society in Ukraine: Cooperation between Ukrainian CSOs and Local and State Authorities". In S. Hummel and R. Strachwitz (eds.), *Contested Civic Spaces: A European Perspective*, De Gruyter Oldenbourg, Berlin, Boston, 71–86. <https://doi.org/10.1515/9783111070469-005>.

⁷ Гребенюк, Б. (2019), "Ефективність взаємодії влади, інститутів держави та громадянського суспільства в протидії корупції". *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління* 30 (3): 48–52. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.3/09>.

⁸ Наумик, А., Сидоренко, Н. (2023), "Шляхи протидії корупції та корупційним проявам в органах місцевого самоврядування України". *Universum* 1: 57–60. Доступно за: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/429> (Дата перегляду 15 березня 2025).

Третій напрям стосується бар'єрів ефективної участі громадськості. Фрагментарність правових механізмів констатує О. Новіков⁹. На низькій довірі до інституцій, слабкій правовій обізнаності та політичній інструменталізації теми акцентує Т. Хабарова¹⁰, а В. Пилип – на відсутності дієвих механізмів реагування з боку держави¹¹.

Четвертий напрям охоплює стратегії та риторичну впливу. Науковці М. Бадер, О. Гусс, А. Мелешевич, і О. Нестеренко визначають адвокацію, медіаактивність і мобілізацію підтримки як ключові інструменти впливу¹². Учений Б. Гарасимів аналізує політичну активність громадських структур після Євромайдану¹³, а К. Хамбекова, А. Лос та О. Гусс вивчають стратегії регіональних організацій і риторичні формати їх комунікації¹⁴. З. Кісіль пропонує правову модель інтеграції громадських ініціатив у антикорупційну політику¹⁵.

Попри значну кількість досліджень, залишаються нерозробленими теоретико-методологічні основи партисипативного врядування, інституціоналізації участі, стійкості впливу, зобов'язань держави щодо врахування громадських ініціатив, а також ролі цифрових технологій у формуванні сталого партнерства. Обмеження в уніфікації індикаторів, нестача емпіричних даних і міждисциплінарних підходів зумовлюють необхідність подальших досліджень, зокрема щодо цифрових та правових механізмів взаємодії.

Мета і завдання статті. Мета статті полягає в науковому аналізі практик взаємодії держави та громадянського суспільства у сфері контролю за корупційними ризиками з метою визначення ефективних механізмів партнерства для забезпечення прозорості й підзвітності публічного управління.

Для досягнення цієї мети сформульовано такі завдання:

- 1) обґрунтувати теоретико-методологічні засади взаємодії держави й громадянського суспільства в антикорупційному контролі та проаналізувати рівень інституціоналізації механізмів громадської участі;
- 2) проаналізувати можливості та обмеження цифрових інструментів у забезпеченні прозорості антикорупційної політики та визначити чинники, що ускладнюють довгострокове партнерство між владою й громадськістю.
- 3) сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення форм співпраці з урахуванням технологічних, правових та інституційних чинників.

Виклад основного матеріалу. В умовах посилення вимог до прозорості та доброчесності публічного управління взаємодія держави та громадянського суспільства у сфері антикорупційного контролю набуває системного значення. Теоретико-методологічні основи цієї взаємодії формуються на перетині концепцій партисипативного врядування, публічної підзвітності та управління на основі прав людини. Партисипативне врядування передбачає активну участь громадян у процесах прийняття рішень, зокрема у формуванні, реалізації та оцінюванні державної політики. В антикорупційній сфері це означає не лише право громадян на доступ до інформації, а і їхню можливість здійснювати моніторинг дій влади, подавати пропозиції щодо вдос-

⁹ Новіков, О. (2019), “Проблеми участі громадськості у запобіганні корупції в Україні”. *Питання боротьби зі злочинністю* 37: 58–72. <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-37-58>.

¹⁰ Хабарова, Т. (2023), “Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції”. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Право* 35: 178–184. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-35-20>.

¹¹ Пилип, В. (2023), “Запобігання корупції інститутами громадянського суспільства: форми діяльності”. *Вісник ЛННІ імені Е. О. Дідоренка* 4: 171–180. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.171-180>.

¹² Bader, M., Huss, O., Meleshevych, A. and Nesterenko, O. (2019), “Civil Society Against Corruption in Ukraine: Pathways to Impact”. *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal* 5: 1–35. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3511785> (accessed 15 March 2025).

¹³ Harasymiw, B. (2019), “Civil Society as an Anti-Corruption Actor in Post-Euromaidan Ukraine”. *Canadian Slavonic Papers* 61(3): 288–320. <https://doi.org/10.1080/00085006.2019.1636630>.

¹⁴ Khambekova, K., Los, A. and Huss, O. (2021), “Corruption Framing and Formation of Action Strategies: Case of Regional Civil Society Organizations in Ukraine”. *Crime, Law and Social Change* 76: 277–297. <https://doi.org/10.1007/s10611-021-09966-x>.

¹⁵ Kisil, Z. (2022), “On the Issue of Integration of Civil Society Institutions in Preventing Corruption in Ukraine: Administrative and Legal Dimension”. *Social and Legal Studies* 5(2): 31–37. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2022-5-2-31-37>.

коналення інституційних механізмів запобігання корупції, брати участь у розслідуванні корупційних правопорушень (табл. 1).

Таблиця 1

Концептуальні основи взаємодії держави та громадянського суспільства у сфері запобігання корупційним ризикам¹⁶

Практика / концепція	Основні положення	Роль в антикорупційному контролі
Партисипативне врядування	Залучення громадян у процеси прийняття рішень через інституційні механізми	Забезпечення публічного моніторингу, оцінювання політик, участь у формуванні рішень
Теорія соціального капіталу	Визнання довіри, норм взаємодії та мереж як важливих ресурсів спільного розвитку	Активізація участі громадських ініціатив, підвищення ефективності інституцій
Принцип відкритого врядування	Прозорість, підзвітність і залучення громадськості як основи державної політики	Використання відкритих даних, інструментів е-демократії для антикорупційного аналізу
Практика прав людини	Визнання права на інформацію, правовий захист, участь у публічному житті	Забезпечення правового доступу до механізмів контролю і захисту викривачів
Інституціоналізм	Роль формальних і неформальних інституцій у забезпеченні сталості взаємодії	Формування сталих практик співпраці між владою та громадським сектором

Партисипативне врядування як частина демократичного підходу до публічного управління закріплене в українському законодавстві через гарантії участі громадськості у формуванні політики (Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», 2011; Закон України «Про місцеве самоврядування», 1997; Закон України «Про запобігання корупції», 2014)¹⁷. Теорія соціального капіталу реалізується через визнання громадських об'єднань суб'єктами публічного контролю та ініціювання пропозицій до органів влади (Закон України «Про громадські об'єднання», 2012)¹⁸. Принцип відкритого врядування закріплений міжнародними зобов'язаннями (Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, 2006)¹⁹ та нормами щодо доступу до публічної інформації (Закон України «Про доступ до публічної інформації», 2011)²⁰.

Важливою є роль правозахисної практики, що спирається на конституційні гарантії свободи слова, об'єднання та правову допомогу, а також механізми захисту викривачів. Інституціоналізм забезпечує сталість взаємодії через створення громадських та наглядових рад, конкурсних і дисциплінарних комісій, що залучають громадськість на нормативній основі. Загалом правове

¹⁶ Джерело: сформовано автором на підставі: Гребенюк, Б. (2019), вказ. пр., с. 49-51; Мошнін, А. (2022), вказ. пр., с. 107-108; Пилип, В. (2023), вказ. пр.; Трепак, В. (2020), вказ. пр., с. 204-205; Уткіна, М. (2024), вказ. пр.; Хабарова, Т. (2023), вказ. пр., с. 179-181; Верховна Рада України (2006), Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовтня 2006 р. № 251-V. Доступно за: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (Дата перегляду 15 березня 2025); Верховна Рада України (2011), Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (Дата перегляду 15 березня 2025).

¹⁷ Верховна Рада України (2011), Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17> (Дата перегляду 15 березня 2025); Верховна Рада України (1997), Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (Дата перегляду 15 березня 2025); Верховна Рада України (2014), Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (Дата перегляду 15 березня 2025).

¹⁸ Верховна Рада України (2012), Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (Дата перегляду 15 березня 2025).

¹⁹ Верховна Рада України (2006), вказ. пр.

²⁰ Верховна Рада України (2011), вказ. пр.

забезпечення партнерства у сфері протидії корупції демонструє рух до інституціоналізованого, юридично гарантованого громадського контролю.

Громадська участь у моніторингу корупційних ризиків є важливим елементом демократичного врядування та підзвітності. В українських реаліях вона набула актуальності у зв'язку з викликами системної корупції та адміністративними реформами. Практики участі відрізняються за ступенем формалізації, правовим статусом та результативністю: частина закріплена законодавчо, інша – ініціативи громадянського суспільства в межах співпраці чи меморандумів. Їхня інституціоналізація є умовою стабільності, повторюваності та інтеграції в офіційні процедури управління (табл. 2).

Таблиця 2

**Інструменти громадської участі в моніторингу корупційних ризиків
та рівень їх інституціоналізації²¹**

Інструмент участі	Характеристика та сфера застосування	Рівень інституціоналізації
Громадські ради при органах влади	Консультативно-дорадчі органи, що охоплюють представників НУО	Високий: регламентовані постановами КМУ, мають сталі механізми формування
Громадська антикорупційна експертиза	Аналіз проєктів нормативних актів з погляду виявлення корупціогенних норм	Середній: передбачена законом, але рідко системно застосовується
Наглядові ради при стратегічних підприємствах	Участь громадськості в управлінні та контролі за державними активами	Середній: застосовується вибірково, залежить від політичної волі
Громадський моніторинг декларацій	Перевірка е-декларацій посадовців громадськими активістами та журналістами	Низький: не має офіційного статусу, але поширений у практиці
Платформи повідомлень про корупцію	Онлайн-інструменти для інформування про порушення (наприклад, «Антикорупційний портал»)	Середній: використовуються органами влади, але часто без зобов'язань реагування
Партнерські проєкти з громадськістю	Спільна реалізація ініціатив (наприклад, антикорупційні коаліції, меморандуми)	Низький: не закріплені в законодавстві, мають тимчасовий характер

Представлені в таблиці інструменти засвідчують наявність розгалуженої системи залученості громадськості до процесів моніторингу корупційних ризиків, що охоплює інституційні, консультативні та ініціативні формати. Найвищого рівня формалізації набули громадські ради при органах виконавчої влади, серед яких вирізняється *Рада громадського контролю при НАБУ*, що забезпечує регулярний діалог з представниками громадських організацій і публікує антикорупційні заяви та висновки²². Проте ефективність таких рад здебільшого залежить від прозорості процедур формування складу та відкритості відповідних органів до конструктивної участі. У сфері антикорупційної експертизи активно діють аналітичні організації, зокрема *Центр «Ейдос»* (<https://eidos.org.ua/>), *ГО «Антикорупційний штаб»* (<https://anticor.org.ua/>), *Transparency International Ukraine* (<https://ti-ukraine.org/>). Так, «Антикорупційний штаб» регулярно публікує висновки щодо ризиків у державних тендерах та аналізує проблемні сфери на

²¹ Джерело: сформовано автором на підставі: Наумик, А., Сидоренко, Н. (2023), вказ. пр., с. 58-59; Lomonosova, N. (2023), op. cit.; Центр «Ейдос» (<https://eidos.org.ua/>); Громадська організація «Антикорупційний штаб» (<https://anticor.org.ua/>); Transparency International Ukraine (<https://ti-ukraine.org/>); Федерація канадських муніципалітетів (2020), *Індекс прозорості місцевих бюджетів. Звіт про результати оцінювання прозорості місцевих бюджетів 2018-2019 років 16 міст – партнерів Прокту ПРОМІС*. Доступно за: https://decentralization.ua/uploads/library/file/635/PLEDDG_Budget_Transparency_Rating.pdf (Дата перегляду 15 березня 2025); Рада громадського контролю при НАБУ (<https://nabu.gov.ua/rada-gromads-kogo-kontroliu/>).

²² Національне антикорупційне бюро України (2025), Рада громадського контролю. Доступно за: <https://nabu.gov.ua/rada-gromads-kogo-kontroliu/> (Дата перегляду 15 березня 2025).

локальному рівні. У співпраці з міжнародними партнерами було створено загальнонаціональні рейтинги прозорості бюджетів, як-от «Індекс прозорості місцевих бюджетів», що є основою для коригування фінансових стратегій у громад²³. Важливим прикладом інституціоналізованого партнерства є діяльність Національної мультистейкхолдерної групи в межах ініціативи CoST Ukraine, що здійснює регулярний аналіз інфраструктурних проєктів, публікуючи звіти щодо ефективності використання коштів та доброчесності процедур²⁴. Окремі міністерства, зокрема Міністерство освіти і науки України, також упроваджують внутрішні антикорупційні заходи із залученням громадськості, звітуючи про хід виконання відповідних планів²⁵. Значущу роль у формуванні культури громадського контролю відіграють освітні ініціативи. Зокрема онлайн-курс «Громадський контроль за владою» пропонує теоретичні та практичні засади взаємодії з органами публічної влади, інформування про зловживання та оцінювання політик з позиції громадянина-спостерігача²⁶. Такі ініціативи сприяють розширенню спроможності суспільства до фахового аналізу та публічного тиску, навіть за умови низької інституційної підтримки з боку держави.

У цифрову епоху технології стали невіддільним інструментом антикорупційної політики, забезпечуючи не лише автоматизацію процесів, а й новий рівень прозорості, підзвітності й зворотного зв'язку між владою та громадськістю. Відкриті дані, електронні закупівлі, інтерактивні платформи та алгоритмічний аналіз сприяють моніторингу публічних ресурсів у реальному часі. Цифрові рішення сприяють виявленню корупційних ризиків на ранніх стадіях, формуванню доказової бази та активізації участі громадян у процесах контролю. Водночас їхня ефективність залежить від доступності інтерфейсів, стабільності адміністрування та реального реагування державних органів на сигнали, отримані через електронні канали (табл. 3).

Таблиця 3

Цифрові інструменти, що впливають на прозорість антикорупційної політики та ефективність зворотного зв'язку²⁷

Цифровий інструмент	Функціональне призначення	Приклад реалізації
Платформи відкритих даних	Доступ до реєстрів, декларацій, бюджетів	data.gov.ua, Єдиний реєстр декларацій НАЗК
Системи електронних закупівель	Прозорість тендерів, автоматичний аналіз ризиків	Prozorro, BI Prozorro
Антикорупційні онлайн-сервіси	Надсилання скарг, повідомлень, зворотний зв'язок	Антикорупційний портал НАЗК
Платформи громадського моніторингу	Візуалізація ремонтів, витрат, підрядників	«Карта ремонтів»
Освітні цифрові платформи	Формування обізнаності й цифрової компетентності	VUM online, Prometheus, Навчальна платформа НАЗК

У сучасних умовах цифрові інструменти є не лише технічним доповненням до антикорупційної політики, а й самостійним механізмом посилення прозорості та забезпечення зворотного зв'язку між громадянами й державними інституціями. *Портал відкритих даних*

²³ Федерація канадських муніципалітетів (2020), *вказ. пр.*

²⁴ Infrastructure Transparency Initiative (CoST) (n.d.), CoST Ukraine. Available at: <https://infrastructuretransparency.org/where/cost-ukraine/> (accessed 15 March 2025).

²⁵ Міністерство освіти і науки України (2025) Запобігання корупції. Доступно за: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/borotba-z-koruptsieyu> (Дата перегляду 15 березня 2025).

²⁶ Громадянська освіта в Україні (2025), Громадський контроль за владою. Доступно за: <https://vumonline.ua/course/public-control-over-power/> (Дата перегляду 15 березня 2025).

²⁷ Джерело: сформовано автором на підставі: Портал відкритих даних України (<https://data.gov.ua/>); Єдиний державний реєстр декларацій НАЗК (<https://public.nazk.gov.ua/>); Система електронних закупівель Prozorro (<https://prozorro.gov.ua/>); Модуль аналітики Prozorro (<https://bi.prozorro.org/>); Антикорупційний портал НАЗК (<https://nazk.gov.ua/uk/>); Карта ремонтів – проєкт ГО «Антикорупційний штаб» (<https://map.shtab.net/>); Навчальна платформа НАЗК (<https://study.nazk.gov.ua/>); Освітня платформа Prometheus (<https://prometheus.org.ua/>); Освітня платформа VUM online (<https://vumonline.ua/>).

(<https://data.gov.ua/>) та Єдиний державний реєстр декларацій (<https://public.nazk.gov.ua/>) забезпечують доступ до масивів інформації про діяльність посадових осіб, дозволяючи проводити незалежний аналіз і журналістські розслідування. Система Prozorro поєднує відкритість закупівель з аналітичними інструментами ВІ-модуля, що дає змогу ідентифікувати ризики на етапі оформлення або укладання контрактів (<https://prozorro.gov.ua/>; <https://bi.prozorro.org/>). Онлайн-інструменти для зворотного зв'язку, зокрема портал Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), дозволяють подавати скарги, повідомлення про конфлікти інтересів та взаємодіяти з державними структурами у режимі прямого інформування (<https://nazk.gov.ua/uk/>). Ініціативи громадського моніторингу, а саме «Карта ремонтів» (<https://map.shtab.net/>), надають інтерактивну візуалізацію витрат бюджетних коштів на інфраструктурні проекти в містах і громадах. Водночас онлайн-освіта, зокрема на платформі НАЗК (<https://study.nazk.gov.ua/>), Prometheus (<https://prometheus.org.ua>) та VUM online (<https://vumonline.ua/>), сприяє розвитку цифрової обізнаності та формуванню навичок доброчесної взаємодії з публічною владою. Ці інструменти дають змогу не лише спостерігати за діяльністю державних структур, а й бути безпосередньо залученими до антикорупційного процесу: аналізувати, сигналізувати, інтерпретувати й реагувати.

Становлення ефективного партнерства між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства у сфері запобігання корупції стикається з низкою системних перешкод, що мають інституційний, процедурний і ментальний характер. Однією з базових проблем є декларативність участі громадськості в ухваленні рішень, коли створення дорадчих структур або проведення формальних консультацій не супроводжується реальним впливом на політику²⁸. Така практика зумовлює втрату довіри з боку громадських організацій і знижує мотивацію до довгострокової співпраці. Ще однією перешкодою є фрагментарність регулювання механізмів громадської участі, коли законодавчі акти не містять процедур зобов'язань розгляду пропозицій, строків відповіді або інструментів апеляції в разі ігнорування ініціатив²⁹. У багатьох випадках доступ громадськості до інформації про розподіл ресурсів або кадрові рішення залишається обмеженим або неструктурованим, що унеможливлює повноцінний антикорупційний аналіз. Особливо це стосується регіонального рівня, де доступ до інформації часто залежить від бажання посадових осіб³⁰. Крім того, відсутність уніфікованих стандартів взаємодії між державними структурами та громадськими ініціативами унеможливлює формування сталих практик співпраці. Механізми реагування на повідомлення про корупційні ризики, незалежний моніторинг та участь у формуванні політик зазвичай реалізуються в окремих пілотних проектах і не переходять у постійні інституційні формати³¹. Це посилюється недостатнім кадровим потенціалом і часто формальним ставленням до громадської експертизи з боку представників влади, що розглядають участь інститутів громадянського суспільства як загрозу, а не як ресурс³². Окремою проблемою є політична вразливість антикорупційної взаємодії: зміна урядових пріоритетів або керівництва в міністерствах та відомствах нерідко призводить до згортання партнерських програм, втрати напрацьованих зв'язків і знецінення накопиченого експертного капіталу громадських організацій.

Підвищення ефективності взаємодії між державними структурами та інститутами громадянського суспільства у сфері запобігання корупції вимагає науково обґрунтованих рішень, що поєднують цифрову інтеграцію, правові гарантії участі та розвиток громадянської спроможності. Основним напрямом є створення єдиної цифрової екосистеми з відкритими API, що охоплюватиме функції подання повідомлень про корупцію, відстеження статусу звернень та забезпечення зворотного зв'язку. На нормативному рівні важливо запровадити обов'язкові процедури реагування на громадські ініціативи: строки розгляду, обґрунтування рішень, механізми апеляції та підвищення юридичного статусу громадської експертизи. Водночас потребує вдосконалення захист викривачів і стандарти представництва громадськості в дорадчих органах. Посилення спроможності громадських організацій має супроводжуватися підтримкою ініціатив, спрямованих на розвиток цифрової компетентності, правових знань і мережевої взаємодії. Запроваджен-

²⁸ Lomonosova, N. (2023), *op. cit.*, p. 79-84.

²⁹ Пилип, В. (2023), *вказ. пр.*, с. 172-175.

³⁰ Наумик, А., Сидоренко, Н. (2023), *вказ. пр.*, с. 57-59.

³¹ Трепак, В. (2020), *вказ. пр.*

³² Хабарова, Т. (2023), *вказ. пр.*

ня спільних навчальних програм для представників влади й громадськості сприятиме подоланню недовіри та формуванню сталої комунікації.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що ефективний контроль за корупційними ризиками можливий лише за умови системної взаємодії між державою та громадянським суспільством, заснованої на принципах партисипативного врядування й правової визначеності. Виявлено, що більшість механізмів громадської участі мають обмежений рівень інституціоналізації, зокрема на регіональному рівні, а їхня практична результативність значно залежить від політичної волі, процедурного врегулювання та наявності сталих форматів зворотного зв'язку. Проаналізовано такі інструменти участі, як громадські ради, незалежна експертиза, цифрові платформи моніторингу. Зазначено, що найбільший потенціал для підвищення прозорості мають ті з них, які поєднують відкритий доступ до даних з ефективними механізмами комунікації між громадськістю та органами влади. Водночас через відсутність системного оцінювання ефективності зворотного зв'язку на цифрових платформах неможливо зробити однозначні висновки щодо їх практичної дієвості. Також ідентифіковано низку системних проблем: декларативність залучення громадськості, нерегламентованість процедур урахування пропозицій, слабкість правових механізмів захисту та обмеженість підтримки громадських ініціатив. Запропоновано рекомендації щодо модернізації форм співпраці, зокрема створення єдиної цифрової платформи участі, нормативного закріплення строків розгляду звернень громадськості та впровадження навчальних програм для підвищення антикорупційної спроможності громадян.

Перспективами подальших досліджень визначено оцінювання результативності цифрових механізмів участі, створення ризикоорієнтованих моделей громадського контролю та розроблення індикаторів якості партнерства у сфері запобігання корупції.

Список джерел

1. Верховна Рада України (1997), Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (Дата перегляду 15 березня 2025).
2. Верховна Рада України (2006), Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовтня 2006 р. № 251-V. Доступно за: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (Дата перегляду 15 березня 2025).
3. Верховна Рада України (2011), Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (Дата перегляду 15 березня 2025).
4. Верховна Рада України (2011), Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17> (Дата перегляду 15 березня 2025).
5. Верховна Рада України (2012), Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (Дата перегляду 15 березня 2025).
6. Верховна Рада України (2014), Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Доступно за: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (Дата перегляду 15 березня 2025).
7. Гребенюк, Б. (2019), “Ефективність взаємодії влади, інститутів держави та громадянського суспільства в протидії корупції”. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління* 30 (3): 48–52. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.3/09>.
8. Громадянська освіта в Україні (2025), Громадський контроль за владою. Доступно за: <https://vumonline.ua/course/public-control-over-power/> (Дата перегляду 15 березня 2025).
9. Милосердна, І. (2019), “Участь громадянського суспільства у протидії корупції: досвід країн Центрально-Східної Європи”. *Політичне життя* 3: 37–43. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.3.6>.
10. Міністерство освіти і науки України (2025) Запобігання корупції. Доступно за: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/borotba-z-koruptsieyu> (Дата перегляду 15 березня 2025).
11. Мошнін, А. (2022), “Корупція у сучасній Україні: стан та напрями протидії”. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління* 2(62): 106–110. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-16](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-16).

12. Наумик, А., Сидоренко, Н. (2023), “Шляхи протидії корупції та корупційним проявам в органах місцевого самоврядування України”. *Universum* 1: 57–60. Доступно за: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/429> (Дата перегляду 15 березня 2025).
13. Національне антикорупційне бюро України (2025), Рада громадського контролю. Доступно за: <https://nabu.gov.ua/rada-gromads-kogo-kontroliu/> (Дата перегляду 15 березня 2025).
14. Новіков, О. (2019), “Проблеми участі громадськості у запобіганні корупції в Україні”. *Питання боротьби зі злочинністю* 37: 58–72. <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-37-58>.
15. Пилип, В. (2023), “Запобігання корупції інститутами громадянського суспільства: форми діяльності”. *Вісник ЛННІ імені Е. О. Дідоренка* 4: 171–180. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.171-180>.
16. Трепак, В. (2020), “Інститути громадянського суспільства як суб’єкти протидії корупції в Україні”. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки* 31(70): 204–206.
17. Уткіна, М. (2024), “Вплив громадянського суспільства на ефективність антикорупційних інституцій”. *Академічні візії* 37. Доступно за: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1511> (Дата перегляду 15 березня 2025).
18. Федерація канадських муніципалітетів (2020), *Індекс прозорості місцевих бюджетів. Звіт про результати оцінювання прозорості місцевих бюджетів 2018-2019 років 16 міст – партнерів Проекту ПРОМІС*. Доступно за: https://decentralization.ua/uploads/library/file/635/PLEDDG_Budget_Transparency_Rating.pdf (Дата перегляду 15 березня 2025).
19. Хабарова, Т. (2023), “Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції”. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Право* 35: 178–184. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-35-20>.
20. Bader, M., Huss, O., Meleshevych, A. and Nesterenko, O. (2019), “Civil Society Against Corruption in Ukraine: Pathways to Impact”. *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal* 5: 1–35. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3511785> (accessed 15 March 2025).
21. Harasymiw, B. (2019), “Civil Society as an Anti-Corruption Actor in Post-Euromaidan Ukraine”. *Canadian Slavonic Papers* 61(3): 288–320. <https://doi.org/10.1080/00085006.2019.1636630>.
22. Infrastructure Transparency Initiative (CoST) (n.d.), CoST Ukraine. Available at: <https://infrastructuretransparency.org/where/cost-ukraine/> (accessed 15 March 2025).
23. Khambekova, K, Los, A. and Huss, O. (2021), “Corruption Framing and Formation of Action Strategies: Case of Regional Civil Society Organizations in Ukraine”. *Crime, Law and Social Change* 76: 277–297. <https://doi.org/10.1007/s10611-021-09966-x>.
24. Kisil, Z. (2022), “On the Issue of Integration of Civil Society Institutions in Preventing Corruption in Ukraine: Administrative and Legal Dimension”. *Social and Legal Studios* 5(2): 31–37. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2022-5-2-31-37>.
25. Lomonosova, N. (2023), “Civil Society in Ukraine: Cooperation between Ukrainian CSOs and Local and State Authorities”. In S. Hummel and R. Strachwitz (eds.), *Contested Civic Spaces: A European Perspective*, De Gruyter Oldenbourg, Berlin, Boston, 71–86. <https://doi.org/10.1515/9783111070469-005>.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (1997), Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 r. № 280/97-VR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vp> (accessed 15 March 2025).
2. Verkhovna Rada Ukrainy (2006), Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii: Zakon Ukrainy vid 18 zhovtnia 2006 r. № 251-V. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (accessed 15 March 2025).
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2011), Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy vid 13 sichnia 2011 r. № 2939-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (accessed 15 March 2025).
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2011), Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady: Zakon Ukrainy vid 17 bereznia 2011 r. № 3166-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17> (accessed 15 March 2025).
5. Verkhovna Rada Ukrainy (2012), Pro hromadski ob’iednannia: Zakon Ukrainy vid 22 bereznia 2012 r. № 4572-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (accessed 15 March 2025).
6. Verkhovna Rada Ukrainy (2014), Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 r. № 1700-VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (accessed 15 March 2025).

7. Hrebeniuk, B. (2019), "Efektyvnist vzaiemodii vlady, institutiv derzhavy ta hromadianskoho suspilstva v protyidii koruptsii", *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Derzhavne upravlinnia* 30 (3): 48–52. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.3/09>.
8. Hromadyans'ka osvita v Ukraini (2025), Hromads'kyi kontrol' za vladoyu. Available at: <https://vumonline.ua/course/public-control-over-power/> (accessed 15 March 2025).
9. Myloserdna, I. (2019), "Uchast hromadianskoho suspilstva u protyidii koruptsii: dosvid krain Tsentralno-Skhidnoi Yevropy". *Politychne zhyttia* 3: 37–43. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.3.6>.
10. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2025) Zapobihannya koruptsiyi. Available at: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/borotba-z-koruptsiyeu> (accessed 15 March 2025).
11. Moshnin, A. (2022), "Koruptsiia u suchasni Ukraini: stan ta napriamy protyidii". *Naukovi pratsi MAUP. Politychni nauky ta publichne upravlinnia* 2(62): 106–110. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-16](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-16)
12. Naumyk, A. and Sydorenko, N. (2023), "Shliakhy protyidii koruptsii ta koruptsijnym proiavam v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy". *Universum* 1: 57–60. Available at: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/429> (accessed 15 March 2025).
13. Natsional'ne antykoruptsiyne byuro Ukrainy (2025), Rada hromads'koho kontrolyu. Available at: <https://nabu.gov.ua/rada-gromads-kogo-kontroliu/> (accessed 15 March 2025).
14. Novikov, O. (2019), "Problemy uchasti hromadskosti u zapobihanni koruptsii v Ukraini". *Pytannia borotby zi zlochynnistiu* 37: 58–72. <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-37-58>.
15. Pylyp, V. (2023), "Zapobihannya koruptsii institutamy hromadianskoho suspilstva: formy diialnosti". *Visnyk LNNI imeni E. O. Dydorenka* 4: 171–180. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.171-180>.
16. Trepak, V. (2020), "Instituty hromadianskoho suspilstva yak subiekty protyidii koruptsii v Ukraini". *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky* 31(70): 204–206.
17. Utkina, M. (2024), "Vplyv hromadianskoho suspilstva na efektyvnist antykoruptsiinykh institutsii". *Akademichni vizii*, 37. Available at: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1511> (accessed 15 March 2025).
18. Federatsiia kanadskykh munitsypalitetiv (2020), *Indeks prozorosti mistsevykh biudzhativ. Zvit pro rezultaty otsiniuvannia prozorosti mistsevykh biudzhativ 2018-2019 rokiv 16 mist – partneriv Proiektu PROMIS*. Available at: https://decentralization.ua/uploads/library/file/635/PLEDDG_Budget_Transparency_Rating.pdf (accessed 15 March 2025).
19. Khabarova, T. (2023), "Rol hromadianskoho suspilstva u zapobihanni ta protyidii koruptsii". *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Serii Pravo* 35: 178–184. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-35-20>.
20. Bader, M., Huss, O., Meleshevych, A., and Nesterenko, O. (2019), "Civil Society Against Corruption in Ukraine: Pathways to Impact". *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal* 5: 1–35. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3511785> (accessed 15 March 2025).
21. Harasymiw, B. (2019), "Civil Society as an Anti-Corruption Actor in Post-Euromaidan Ukraine". *Canadian Slavonic Papers* 61(3): 288–320. <https://doi.org/10.1080/00085006.2019.1636630>.
22. Infrastructure Transparency Initiative (CoST) (n.d.), CoST Ukraine. Available at: <https://infrastructuretransparency.org/where/cost-ukraine/> (accessed 15 March 2025).
23. Khambekova, K., Los, A. and Huss, O. (2021), "Corruption Framing and Formation of Action Strategies: Case of Regional Civil Society Organizations in Ukraine". *Crime, Law and Social Change* 76: 277–297. <https://doi.org/10.1007/s10611-021-09966-x>.
24. Kisil, Z. (2022), "On the Issue of Integration of Civil Society Institutions in Preventing Corruption in Ukraine: Administrative and Legal Dimension". *Social and Legal Studies* 5(2): 31–37. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2022-5-2-31-37>.
25. Lomonosova, N. (2023), "Civil Society in Ukraine: Cooperation between Ukrainian CSOs and Local and State Authorities". In S. Hummel and R. Strachwitz (eds.), *Contested Civic Spaces: A European Perspective*, De Gruyter Oldenbourg, Berlin, Boston, 71–86. <https://doi.org/10.1515/9783111070469-005>.

Стаття надійшла / Received: 15.03.2025

Схвалено / Accepted: 26.06.2025